

Transkriberad intervju med Domenico Inganni, född 1903 i Italien

Intervjutillfället skedde 12/2-1976

Om intervjun och *Vi som byggde Stadshuset*

Ljudfilen är 10 minuter och 2 sekunder lång och består av ihopklippta utdrag ur en längre intervju med accessionsnummer: A 33/76:12

Intervjun är en av 25 som genomfördes åren 1975–1976 av medarbetare på Stadsmuseet, under ledning av Mats Hellspong. Alla intervjuer i sin helhet finns i Stadsmuseets samlingar.

Berättelsen ingår i Stadsmuseets utställning *Vi som byggde Stadshuset* (2023), som uppmärksammar 100-årsjubileet av Stadshusets invigning. Stadshuset byggdes mellan åren 1912–1923.

I = Intervjuare

DI = Domenico Inganni

DI: Prins Eugen var en bra målare. Det var en duktig målare fast dom andra målare dom trodde inte att han var bra. Dom var naturligtvis lite avundsjuka. Eller genom att han var prins, då skulle dom racka ner på honom. Vore alla svenska målare lika duktiga som prins Eugen då behövde dom inte skämmas.

...

Jag kom hit till Sverige så fort som kriget sluta, första världskriget. Jag hade en morbror som jobbade här uppe, han har jobbat mycket i Ryssland. Det var mycket migranter den tiden. När kriget slutade, då tog han mig till Sverige, då var jag fjorton år gammal. Jag var lärling, så jag hjälpte. Min morbror han jobbade för en firma som hette Augusto Conti. Det var en venetianare, en italienare, han var väldigt duktig stuckatör. Men han var konstnär också. Han kunde modellera, han kunde måla, han kunde rita. Och kände till alla byggnadsmaterial, och hade en väldigt bra praktik.

Stadshuset vi började 1919. Och då gjorde i ordning en del material och hjälpte till Stuckatörerna och dom hjälpte till Prins Eugen och dom hjälpa till. Dom levererade material till konstnärerna.

I: Gjorde ni grundarbeten?

DI: Ja visst, allt grundarbete. Vi började från tegelstenarna. Du vet tegelstenarna kontrollerades att de var hela, att inte fanns någon tegelsten som var dåligt bränt. Då tog man, hugga ut de gamla stenarna som man märker, misstänksamma, mineraler, och sätta dit nytt. Och sedan strök man isterflott, du vet i den tiden/

(någon kommer in)

DI: Det är min syster!

Syster: Tjena!

I: God dag.

DI: Hon är dålig för svenska. Jo du vet, vi smälta, ister, utav grisen alltså. Sedan blandade vi med bivax. Sen stryker vi varmt på väggen. Då om det var något fuktig eller så där, då kan det inte tränga igenom. Och sedan stod vi spika kopparspik. Och då armerade vi med koppartråd, på den tiden fanns inte koppar som nu, då armerade vi på det viset. Och sedan slog man på krossat tegel, sand och kalk, mager. Första gången. Och sedan stod det tre fyra dar, så riktigt torrt, då slog man en gång till. Sedan när det var riktigt torrt slog man en gång till. När man hade slagit ungefär en centimeter, en och en halv, två centimeter, då var man säker det blir inga sprickor, för slår man tjockt bruk på en gång då spricker det.

Då var konstnär på plats, då hade vi sållat bruk med den finaste kalk. Och till exempel prins Eugen ville ha specialbruk för det skulle vara små, små, små kornigt stenat, han ville inte ha slätt som de andra konstnärerna. Och sedan la stuckatören upp bruk på väggen. En meter eller två meter. Sen satte man på teckningarna på väggen. Och sedan man tryckte med en liten spackel och bruk var så pass mjukt så då blev det en rits. Och sedan dom målade. Men dom fick inte måla med detsamma, bruk kunde stå ett par timmar, ordna till. För när man målar en al fresco och bruket är för mjuk, med pensel när man drar så där, då rör man upp bruk, och då blandas bruk och färgerna, då blir det inte samma.. Det är mycket noga. Och färgerna som målar al fresco. Dom, före vi målar vi tog färger och kalkvatten, för kalkvatten stelnar. För blandar man kalk och färgerna, då förstör man färgen, då blir färgerna bleka och ljusa. Istället kalkvatten. Sedan fick dom ligga tre eller fyra månader i burkarna. Då hinner dom där kalken trängas genom färgerna. Sedan målar dom tunt,, tunt, tunt flera gånger. Då blir dom starka. Och sedan dagen efter, då var det bara, att lägga på en bit till, lägg på en bit till. Och var det en bit som dom inte var förtjusta i, dom kunde hugga ut efter en vecka eller fjorton dagar.

Och prins Eugen var väldigt hygglig för, han hade en assistent, och jag kommer inte ihåg namnet. I alla fall han hade gjort en väldigt vacker hästhuvud och då kom han fram till mig och sa du ska knacka ner den för han ska måla en tavla till. Men den där platta var gjord utav murbruk, och den var målad från båda sida. Och då sa jag så där, ja men, det kan väl inte vara möjligt att vi ska knacka ner den där fina målningen. Jo jo, sa han, Prins Eugen sa att du ska knacka ner den där plattan. Och jag slog ner dom där bruket. Sedan när det hade gått en tio, tolv minut. Då sa han så där, ”Jag tror vi har tagit ner, jag tror vi har slagit ner den som vi skulle spara den.” Och han blir så nervös, ja jag sa, ”Du får gå in och säga till.”, ”Nej jag vågar inte, jag vågar inte.” Så jag bad en annan italienare, nej nej vi vågar inte, vi vågar inte. Och jag, jag talar svenska dåligt nu men då kunde jag tala ännu mera, och jag var väldigt impulsiv och, jag hade naturligtvis inte bekymmer men när man är ung tar man livet ganska lätt och jag gick in hos prins Eugen. Jag sa ”Er kungliga höghet Prins Eugen, jag knackade ner fel platta.”. Och han skrattade så gott och sa så där, ”Ciò che è fatto è fatto!” och det

betyder ”Det som är gjort är gjort”, och när jag kom ut sa dom: ”Vad sa han vad sa han” ja han sa, den som är gjort är gjort. Och då.. var ingenting att göra åt.

Han var väldigt fin, för jag jobbade på hans, jag jobbade på Waldemarsudde. Han gjorde massa prover där. Sista gången jag hjälpte honom också när det var, andra världskriget. Och då var jag dit, och då var det också samma assistent där. Och då frågade han mig om jag ville ha kaffe. Och jag längtade efter kaffe, för det fanns inte kaffe. Och sedan jag var nere i köket. Jag var nere, Prins Eugen sa att jag skulle få kaffe. Och dom lämna kaffe, och alla hade blanka knapparna som jobbade där. Men han var väldigt snäll. Han var väldigt snäll mot mig. Nu vet jag inte om jag var italienare, eller, men. Jag tror han var väldigt fin människa. Och det var en bra målare, jag tycker det var en duktig målare. Fast dom andra målare trodde inte att han var bra. Dom var naturligtvis lite avundsjuka, eller genom att han var prins. Då skulle dom racka ner på honom. Men vore alla svenska målare lika duktiga som prins Eugen då behövde dom inte skämmas. Nej! (*skrattar till*)

I: Talade du italienska med honom då på Stadshuset?

DI: Ja, visst. Prins Eugen han talade italienska. Han talade italienska bättre än jag. Han talade så väldigt bra. Väldigt, väldigt bra. Jag vet inte om han har gått i skola eller om han har lära, men det är klart han var väldigt duktigt. Och alltid väldigt glad.

I: Han brukade bjuda på pepparkakor med smör ibland?

DI: (*skrattar till*) Ja, han hade dom i en burk, och bjöd.

I: Och det fick du också smaka på?

DI: Ja visst, ja visst.

...

Bruket det gjorde vi i ordning där nere,

I: På borgargården då?

DI: Ja visst det var mycket baracker, det var mycket grejer för det skulle inte frysa på vintern. Och mycket noga sanden, det ska vara riktigt bra och kalket. Så det vi gjorde, bruket är för vek för, när bruket får stå, det blir segare, segare, segare. Det blir.. mjukare att arbeta. Och tar man bruk när den är blandad, med det samma, då är den är så där vass, den är inte smidig. Likadant med kalk, det blir ungefär som lera. Istället färska, den är inte så bra att arbeta.

Jag har inte varit på Stadshuset hela tiden. Vi gick fram och tillbaka, för det var så där, Conti han hade jobb på olika byggen. Men du får beräkna, jag tror sista, det var väl tjugotvå, nära tjugotre, för sedan var det färdigt. Vi gick mycket fram och tillbaka. Två av gubbarna tror jag säkert var där hela tiden, men vi fick gå fram och tillbaka. För han hade ganska mycket arbete

Conti, och det var svår att placera folket. Och sedan du vet när en konstnär hade gjort ett arbete, då kunde det vara uppehåll. Men två av gubbarna vet jag hade hela tiden så.

Östberg han blev väldigt förtjust i mig för, han har gjort några av skisserna. Och dom där skisserna skulle en stuckatör göra dom i gips. Och den där stuckatören han var stor och kraftig och han darra, nu darrar jag också. Men jag darrade inte på den tiden, som jag gjorde massa. Detaljer och skisserna. Men han var duktig.

Man var nöjd, man var nöjd, man var nöjd. Och alla arbetare sjunga och var glada. Alla arbetare. Murare var lite förbannade ibland för han [Ragnar Östberg] sa, ja ni får riva ner ni får bygga om, och sedan fick dom hugga ut en massa stenar. Men sedan var dom också belåtna för dom fick se resultatet.

Och Sedan var vi bjudna på fest, men jag gick inte på fest för du vet jag var inte intresserad på festerna. Men då gick se du, då gick, en italienare, två riktiga italienare. Och en halvsvensk italienare. Och så gick en svensk som hette Caling[?], en mycket duktig stuckatör. Men du dom kommer fel. Dom kom in bland noblesserna. Sedan dom supa sig full och sedan gick det galet. *(skrattar till)*

Den gamla tiden, den gamla tiden, gubbarna var lyckligare på arbetsplats. Det är tur att dom byggde Stadshuset då, för jag tror inte dom kommer bygga ett arbete till likadan, antingen pengar, eller hantverkare är döda. Om det inte händer krig det kan stå i flera tusen år, det är i alla fall ett mästerverk.